

en el *Corbacho* de l'Arxipreste de Talavera (Steiger, BRAE x, 171), «harre allá, por cepas» en els refranys quatrecentistes *Que dicen las Viejas tras el Fuego* (RHisp. xx, 160.365), «harre allá, para aguijar asnos: age, cia!» en Nebrija;¹ però no hi ha aspiració ni menys *f* en les altres llengües romàniques: port. *arre*, ja c. 1500 (en la *Farsa dos Almoceves* de Gil Vicente); it. *arri*, usat sobretot per als rucs;² friülà *èri*; i particularment en llengua d'oc: «*arri, arri, moun chivau*» en cançons populars a Arles del Roine (RLR vii, 267); «*arri, Catinat!*, crido a l'ase qui lou coucho», Mistral;³ «cadun, zóu! atesuro / dins lou pitre de l'autre un fourmidable cop: / li bèto brandon <'s'écartent'> e fan arri: / ensèn li bos se giblon... arri!» <'en avant'>, *Calendau* vi, 49.4-5. D'altra banda tenim basc *arri* (amb *h* aspirada al N. dels Pirineus, Schuchardt, *Litbl.* xl, 406); i és una interjecció ben coneguda en àrab, en diverses variants *harr* (Freytag), marroq. 'arrà (Lerchundi), àr. africà *arri(a)*, *aerra*, *hèrr* (Schuchardt, l. c.), que arriben fins a Líbia: *èrrè* (*Al-And.* xi, 259).

Hi ha variants vocàliques i consonàntiques: and. *urrio* o *jurrio*, Canàries *hurri allá* i en Lope de Vega *urri acá* (RHisp. xlix, 623, 485); variants catalanes *èrr* (Barcelona) o *èrri* (Mall.: AORBB vii, 27), friülà *èri*, judesp. marroquí *erra*. En les consonants: en basc també es troba *aio*, *aiorra*, *ario*, i en parlars bascos transpirinencs o bé en els Balcanos o en àrab *haide*, *hādi*, *haida* (Schuchardt). Com es pot veure la *h* aspirada reapareix en les diverses llengües i dialectes que coneixen el so de *h* aspirada, però això no és perquè vingui d'aquestes, ni menys encara, perquè tingués una *f*-primitiva (en castellà *farre* era merament gràfica), sinó perquè l'aspiració és un reforç del veritable ètímon d'aquesta interjecció: la consonant *-rr-*, que hi porta el pes expressiu i que és la que impressiona l'oida dels animals. Com ja observaren Dozy (*Gloss.*, 202-3) i Baist (*RForsch.* iv, 345) no hi ha motiu per considerar arabisme aquesta interjecció (com digué Eguílaz, i repetí algú altre, Asín, BRAE vii, 359n.), car no té etimologia en àrab (com tampoc, al capdavant, en romànic). Notem que altres crits d'aquests, entesos per les bèsties, tenen una consonant expressiva i són internacionals: *xo*, per apartar-les, *oixque*, *ollaó*, *vià*, etc. DCEC i, 278-9.

DERIV.: *Arriar* 'incitar una bèstia a caminar', 'tirar, arrossegar un vehicle' [1803, Bely.], ja corrent en els escr. Renaix. de llenguatge més pur: «*arriat* per set daines amansides, / allí 'ls espera un carro volador», Verd., *Canigó* iii.⁴ Amb aquest valor no es troba en altres idiomes que el català i el castellà, on tenia també *h aspirada*, i on es documenta des de fi S. xv (diferència cronològica, explicable pel caràcter més complet de la lexicografia castellana i la naturalesa humil de l'expressió, que la fa poc apta per aparèixer en literatura seriosa): «*harrear asnos*: ago, agito», Nebrija, *jarrear* en el malagueny González Àvila (versos 38.29, 148.36, l. c., p. 224), dominicà *jarriái* «arrear» (Brito) i en altres parlars del Sud i d'Amèrica.⁵

El *DAut.* diu que *harrear* es «voz rústica sólo usada por arrieros»; però en altres llengües afins apareixen mots de sentit bastant pròxim: fr. ant. *barrier*, *barier*, «acharner (terme de chasse)», fr. ant. *barer*, *arer*, *haler* «harasser» (Sainéan, *BbZRPb.* x, 44), fr. mod. *barasser* 'empaïtar, acorrallar, malmenar' (d'igual origen interjectiu segons Sainéan), i l'angl. *to harry* en el sentit de «harcelar, malmenar, sortir a la recherche» (per més que aquest hagi vingut a confluïr amb la família germànica de *HARI* 'exèrcit', al. *beer*, (ver) *beeren*, etc.; *arriat* 'excitat, atiat' com a verb: «les amigues passaven per davant de la porteria, fent brometa per destorbar, i un xavalet, *arriat* per elles, va anar a tirar pedres a l'escala», PCoromines, 1901, *La Dona Lletja* (*A recés* ---, iii, p. 167); d'on l'adjectiu *arriat* 'impulsiu, impetuós, geniut', *arriuat* que se sent molt des de Barcelona fins al llunyà Maresme (Malgrat, Pineda, 1950-77). *Arriada*. *Arriaire*. *Arrier*, només valencià, recent, segurament pres del castellà *arriero* 'traginer' [tant viu i descabdellat des de fi S. xv, amb *h*-aspirada], veg. DCEC, 278b28-43 i n. 6; *arriera*.

Arriosa, 'ruqueria, nicies' i *arriet* (o *arriot*), mall. i men. [princ. S. xix], són també derivats d'*arri*, *arriar*, i la seva família, ja amb vell arrelament a totes dues illes, com ho ensenyen el fet de pertànyer aquell al tresor més tradicional del cançoner i la paremiologia: men. «en sa ve(i)esa / li és vinguda s'*arriosa*» (Camps i Merc., *Folk. Men.* i, 332), «si som morena, estimat, / me ve de naturalesa; / però de mal d'*arriosa*, / ningun metge n'ha curat!» (Moll, *Amorosos*, 98); tots ells apareixen ja en els més antics lèxics de totes dues illes: «*arriosa*: necesidad, sottise, ineptia», «*arriet*», «*arrietjar*: necear, bobear, dire des sottises», Febrer i Cardona (men., princ. S. xix); «*arriosa*: burricia, asnada», «*arriet*: ase petit; *arriot*: ase gtos, homo beneit», «*arrienc* adj.: burro, pertanyent a ase», dicc. Figuera (1840); és possible que el darrer sigui en el fons el mateix mot que un val. *arriot* que els diccs. d'Escrig (1851) i MGadea defineixen «estaca, palo fuerte» (ja en Lamarca si bé aquest només el dona com a equivalent de «cartela» o sigui el pal o estaca en tant que serveix per escriure-hi o anunciar-hi una cosa),⁶ si d'aquí podem pendre peu per suposar una metonímia 'bastó de fer arriar' > 'bèstia que hom arria' o en sentit contrari és incert, però això o allò ens mostren com en aquesta llengua «rústica sólo usada por arrieros» (*DAut.*) certs termes sentits com a massa grossers en algunes terres s'hi antiqüen, el sistema lexical hi presenta llacunes (o els lexicògrafs no es dignen recollir-lo) i per tant no ens hem d'estranyar gaire que hi faltin anelles intermèdies. La formació d'*arriosa* podria fer sospitar que sigui un derivat d'*arria* que en castellà apareix amb el sentit de 'rècula', 'conjunt de bèsties de tragi', mot íntimament lligat amb el cast. normal *arriero* 'traginer': derivació de dubtosa versemblança tenint en compte que no sols *arria* i *arriero* són mots estranys al català (per més que *arrier* sigui usual en terra valenciana, i figuri en ⁶⁰lèxics balcars com Febrer-Cardona i Figuera, però